

چگونه عبادت کنیم ؟

استاد، احمد صابقی اردستانی

سرشناسه : صادقی اردستانی، احمد، ۱۳۲۳ -
 عنوان و نام پدیدآور : چگونه عبادت کنیم؟ / احمد صادقی اردستانی.
 مشخصات نشر : تهران: پیام ماندگار، ۱۳۹۰.
 مشخصات ظاهری : ۳۷۵ ص.
 شابک : 978-600-92589-2-5
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 یادداشت : کتابنامه: ص، ۳۶۷ - ۳۷۵؛ همچنین به صورت زیر نویس.
 موضوع : عبادت (اسلام)
 موضوع : عبادت در قرآن
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۰ چ ۸ ص ۱۶ / BP ۱۸۵
 رده بندی دیویی : ۲۹۷/۳۵
 شماره کتابشناسی ملی : ۲۵۸۶۰۶۰

چگونه عبادت کنیم؟

مؤلف: استاد احمد صادقی اردستانی

ناشر: پیام ماندگار

ویراستار: معصومه عامری - اشرف عسگری

چاپ: چاپخانه رهنما

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۱

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۵۸۹-۲-۵

قیمت: ۹۰۰۰ تومان

مرکز پخش:

تهران - فلکه دوم تهرانپارس - انتهای جشنواره - خیابان شهید سیری

کوچه منتظری شرقی - پلاک ۸۴

تلفن: ۷۷۱۲۱۰۴۴ - دورنگار: ۷۷۱۲۱۰۴۵

فهرست مطالب

۱۵	مقدمه
۱۸	عبادت مثبت و منفی
۲۱	۱- مفاهیم عبادت
۲۲	بررسی واژه عبادت
۲۵	عبادت در قرآن
۳۰	نتیجه بحث
۳۳	۲- عبادت در اسلام
۳۴	برداشت‌های سطحی
۳۶	عبادت قلبی
۳۸	قتیل حمزه؛ غسل ملانکه
۳۹	عبادت در متون اسلامی
۴۲	مفسرین و کلمه عبادت
۴۵	۳- فلسفه خلقت
۴۶	۱- انسان و هدف‌داری
۴۷	۲- قدرت انسان
۴۸	۳- عمران بخشیدن
۴۸	۴- شناخت اسرار خلقت
۴۹	۵- انسان؛ ناصر خدا

- ۵۰ ۶- خلیفهٔ پروردگار
- ۵۰ ۷- دنیا؛ در برابر آخرت
- ۵۱ ۸- برای آزمایش
- ۵۲ ۹- خلقت، برای عبادت
- ۵۳ ۱۰- حجة بحث
- ۵۵ ۱۱- خدا، به عبادت احتیاج دارد؟!
- ۶۳ ۱۲- چرا عبادت کنیم؟
- ۶۴ نیاز به معبود
- ۶۴ دین و عبادت
- ۶۸ نگاهی به معبودها
- ۶۹ در قرن ۶ میلادی
- ۷۰ در پاریس و آمریکا
- ۷۳ رهایی از خدای جوین
- ۷۷ ۱۳- که را عبادت کنیم؟
- ۸۵ ۱۴- اقسام عبادت
- ۸۶ ۱- عبادات فردی
- ۸۶ ۲- عبادات اجتماعی
- ۸۷ ۳- عبادات خدایی
- ۸۷ ۱- روزه
- ۸۸ ۲- اعتکاف
- ۸۹ ۳- حج
- ۸۹ ۴- علم و دانش
- ۹۱ ۵- تأمین معاش
- ۹۱ ۶- انتظار فرج

۷- نیت پاک.....	۹۲
-----------------	----

۸- عبادات اجتماعی.....

۱- نبرد و فداکاری.....	۹۴
۲ و ۳- امر به معروف و نهی از منکر.....	۹۴
۴- دفاع از حقوق مسلمانان.....	۹۵
ضربت علی (ع).....	۹۶
۵- کمک به نیازمندان.....	۱۰۱
۶- احسان به پدر و مادر.....	۱۰۱
۷- خوب خانهداری.....	۱۰۲
۸- پیمان زنشویی.....	۱۰۲
۹- مجالست با عالم.....	۱۰۳
۱۰ و ۱۱- تولی و تبری.....	۱۰۳
۱۲- نگاه برادرانه.....	۱۰۵
۱۳- هدایت و ارشاد.....	۱۰۵
۱۴- اصلاح بین مردم.....	۱۰۶
۱۵- خمس.....	۱۰۸
۱۶- زکات.....	۱۰۹
۱۷- پرداخت صدقات.....	۱۰۹
۱۸- انفاق.....	۱۱۰
۱۹- عفت و پاکدامنی.....	۱۱۰
۲۰- آموختن علم.....	۱۱۱
۲۱- عدالت پیشوا.....	۱۱۱

۹- عبادات معنوی و خدایی.....

۱- نماز.....	۱۱۴
۲- به یاد خدا بودن.....	۱۱۵
۳- دعا.....	۱۱۶

۴- تفکر در اسرار آفرینش ۱۱۷

۱۰- آثار و منافع عبادت ۱۲۱

۱- غذای روح ۱۲۳

۲- آرامش خاطر ۱۲۵

۳- سپاس نعمت ۱۲۸

۴- مبارزه با گناه ۱۳۱

۵- اصلاحات مادی ۱۳۳

۶- تکامل جنبه های معنوی ۱۳۴

لغزش تمدن و نیا به معنویت ۱۳۷

سبب اسلام من ۱۴۱

رشد، و کمال نهایی ۱۴۲

۱۱- عبادت موجودات ۱۴۷

سجده موجودات ۱۵۰

سجده امام علی (ع) ۱۵۴

سجده امام سجّاد (ع) ۱۵۴

سجده امام صادق (ع) ۱۵۵

سجده اصحاب پیامبر (ص) ۱۵۵

۱۲- درجات عبادت ۱۵۷

۱- عبادت مزدوری ۱۵۸

۲- عبادت از ترس! ۱۵۹

۳- عبادت آزاد مردان ۱۶۰

عبادت دنیا! ۱۶۱

عبادت بی معرفت! ۱۶۲

عرفان در نماز ۱۶۴

عبادت، برای آزمایش ۱۶۴

۱۶۷	۱۳- ایمان و اطاعت کامل
۱۶۸	تغییر قبله
۱۶۹	قبله مکه و قداست کعبه
۱۷۰	به یک جهت چرا؟
۱۷۳	اختلاف قبله‌ها!
۱۷۳	تفسیر دیگری از قبله‌ها
۱۷۴	کدام قبله بهتر است؟
۱۷۵	۱- عقاید راستین
۱۷۵	۲- وظایف مالی
۱۷۶	۳- اعمال عبادی
۱۷۶	۴- صفات اخلاقی
۱۷۹	۱۴- رهبانیت، ممنوع!
۱۸۳	دین آقیون ملت؟!
۱۸۵	۱- محتوای یک بعدی انجیل
۱۸۷	۲- رفتار رجال دین
۱۹۰	۳- ناآگاهی از قرآن!
۱۹۴	درباره دنیا
۱۹۶	۴- نقش استعمار
۱۹۷	مبارزه با معنویات
۱۹۸	میان‌روی در عبادت
۲۰۰	نه رهبانیت، نه تجمل زیاد
۲۰۳	۱۵- فلسفه و اسرار عبادت
۲۰۵	هدف‌های نیایش
۲۰۷	نظریه اول
۲۰۸	نظریه دوم
۲۰۹	نظریه سوم

- ۱- دستور به تَقَّه ۲۱۱
- ۲- محبوبیت دانشجو ۲۱۱
- ۳- سؤال از پیامبر (ص) ۲۱۲
- ۴- علل الشرایع ۲۱۳
- ۵- فلسفه نماز ۲۱۵
- ۱۶- عبادت دسته جمعی**
- ۱- تشکیل نماز جماعت ۲۱۸
- آثار نماز جماعت ۲۲۰
- ۲- مراسم حج ۲۲۱
- ۳- نماز جمعه ۲۲۲
- ۴- در صحنه جهاد ۲۲۲
- ۱۷- نماز؛ در مکتب انبیاء (ع)**
- درخواست ابراهیم (ع) ۲۲۸
- ستایش از اسماعیل (ع) ۲۲۹
- وصیت لقمان ۲۲۹
- نماز موسی کلیم (ع) ۲۳۰
- مریم نمازگزار ۲۳۰
- پیامبر در گاهواره! ۲۳۱
- پیمان با بنی اسرائیل ۲۳۱
- فرمان به پیغمبر (ص) ۲۳۲
- نماز در اسلام ۲۳۲
- کلام فخر رازی ۲۳۵
- بیان استاد مغنیه ۲۳۶
- سخن ارسطو ۲۳۶
- گفتار خواجه نصیر ۲۳۷

۱۸- عشق به عبادت، سبک شمردن نماز!

۲۳۹	
۲۴۰	نشاط در عبادت
۲۴۱	عشق به عبادت
۲۴۲	تمرکز و حضور قلب
۲۴۴	عبادت با غذای حلال
۲۴۵	سبک شمردن نماز!

۱۹- مسجد، آداب و احکام آن

۲۴۹	
۲۵۲	محل عبادت و کانون معارف
۲۵۲	۱- رفتن به مسجد
۲۵۳	۲- پاداش نماز در مسجد
۲۵۳	۳- منافع هشت گانه
۲۵۴	۴- قبل از رفتن به مسجد
۲۵۷	۵- ورود با طهارت
۲۵۸	۶- ردّ مظلّمه
۲۵۸	آداب داخل مسجد
۲۵۹	عوامل زمینه ساز
۲۶۱	برای رفع موانع
۲۶۵	رسالت مساجد
۲۶۶	۱- همسایگان مسجد
۲۶۷	۲- تهدید سنگین!
۲۶۷	۳- شکایت مسجد!
۲۶۸	۱- به برکت خون شهید
۲۶۹	۲- در مجلس علم
۲۷۰	۳- تفسیر تعمیر مسجد

۲۰- نماز جماعت، آداب و احکام آن

۲۷۳	
۲۷۴	اهمیت نماز جماعت

۲۷۶	الف - شرایط و وظایف امام جماعت
۲۷۹	رعایت حال مأمومین
۲۸۲	اعتدال و میانه‌روی
۲۸۳	و اکنون، فتوا
۲۸۴	رضایت مأموم
۲۸۵	دعا برای همه
۲۸۶	فلسفه نماز جماعت
۲۸۷	ب - وظایف نمازگزاران
۲۸۸	۱- امام جماعت برتر
۲۸۹	۲- در صف اول
۲۹۰	۳- صف‌های منظم
۲۹۱	۴- رعایت فاصله صف‌ها
۲۹۳	۵- پیروی از امام جماعت
۲۹۳	۶- تقویت وحدت
۲۹۴	۷- سکوت و آرامش

۲۹۷	۲۱- تقوا و پرهیزگاری
۲۹۹	بررسی واژه تقوا
۳۰۱	نگاهی به قرآن کریم
۳۰۳	در گفتار علی (ع)
۳۰۴	آثار و نتایج تقوا
۳۰۴	۱- تشخیص حق و باطل
۳۰۴	۲- علم و آگاهی
۳۰۵	۳- حل مشکلات
۳۰۵	۴- مورد مدح و ستایش خدا
۳۰۵	۵- موجب حفظ و حراست
۳۰۶	۶- خدا یاور متقین
۳۰۶	۷- نجات از شداید

۳۰۶	۸- سبب کمال و شایستگی
۳۰۶	۹- محبوب خداوند
۳۰۷	۱۰- آمرزش گناهان
۳۰۷	۱۱- قبولی عمل
۳۰۷	۱۲- اکرام و امتیاز
۳۰۸	۱۳- بشارت هنگام مرگ
۳۰۸	۱۴- عامل رستگاری
۳۰۸	۱۵- رهایی از آتش
۳۰۸	۱۶- جایگاه پرهیزگاران
۳۰۹	پاداش دانشمندان
۳۱۳	۲۲- توکل بر خدا
۳۱۵	وقتی تصمیم گرفتیم: توکل کن
۳۱۸	کسی که بر خدا توکل کند
۳۲۷	۲۳- شعر و شاعری در اسلام
۳۲۸	نقش تبلیغی شعر
۳۲۹	شعر، وسیله خیر، یا شر!
۳۳۱	فرق تشویق با مدح زیان بخش
۳۳۴	نمونه‌هایی از اشعار مذموم
۳۳۸	اشعار پیشوایان
۳۴۰	اشعار یاران
۳۴۱	پیامبر (ص) و شعرا
۳۴۳	امام علی (ع) و شعر
۳۴۴	امام علی (ع) و شاعران
۳۴۶	تحلیل معیارها
۳۴۶	الف: ملاک دین
۳۴۸	ب: رعایت تقوا و پروا

ج: رعایت ادب	۳۴۹
د: حصار حلم و بردباری	۳۵۰
تفاوت چابلوسی و مدح	۳۵۲
شعر در نگاه قرآن	۳۵۳
تفسیر «الشُّعراء»	۳۵۴
شاعر قهرمان شیعه	۳۵۹
اشعار ممدوح	۳۶۲
پایان	۳۶۵
کتابنامه	۳۶۷
آثار دیگر استاد احمد صادقی اردستانی	۳۷۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه

آدمی، اگر به ندای فطرت خویش پاسخ مثبت ندهد، به قاعده و قانونی پایبند نباشد؛ در برابر موازین و معیارهای صحیحی سر تسلیم فرود نیاورد و به حال خود، رها باشد، بر اثر انحرافات و آلودگی‌ها، به عنصری خطرناک، ویران‌گر و تباہ‌کننده تبدیل می‌گردد، خود را به انحطاط و نابودی و دیگران را نیز به سقوط و هلاکت می‌کشاند!

قرآن کریم، برای پیشگیری از این سرنوشت شوم، ویژگی‌های روانی انسان را یادآور می‌شود، تا با توجه به این ویژگی‌ها و خصلت‌های خطرناک، وی در مقام شناخت خویش برآید و با عنایت به این خصوصیات، در راه زندگی سالم و شرافتمندانه گام گذارد. این ویژگی‌ها و خصلت‌های روانی عبارتند از:

۱- انسان عجول است^۱ و همواره با شتابکاری، دنبال بدی و شرارت می‌گردد.

۲- انسان، قَتُور^۲ است و با بخل و تنگ نظری، نوعاً به منافع شخصی می‌اندیشد و عاقبت اندیشی لازم را ندارد.

۱. و كان الإنسان عجولاً. اسراء / ۱۰.

۲. خلق قتورا. اسراء / ۱۰۰.

۳- انسان هُلُوع است^۱ و براساس حرص و آزمندی زیاد آفریده شده است!

۴- انسان، کفور و کنود^۲ است و به راستی بسیار ناسپاسگزار می‌باشد.

۵- انسان، ظلوم و جهول^۳ است و بسیار ستم کار و جهالت پیشه است.

۶- انسان، خصیم است^۴ و جدال پیشه و ستیزه‌جوی آشکار است!

۷- و بالاخره، انسان ضعیف و ناتوان آفریده شده^۵ و نیاز شدید به هدایت و حمایت و امداد غیبی دارد.

و اگر باین حال، رها و یله باشد و از راه حق منحرف شود به «أسفل السَّافِلین»^۶ و پست‌ترین مرحله سقوط خواهد کرد.

اما، اگر انسان به راه‌بری انبای الهی گردن نهد و در مسیر اطاعت و عبادت گام گذارد و جهت حرکت خویش را «اللَّه» قرار دهد و پیوسته به سوی حق تلاش و کوشش کند، علاوه بر این‌که از چنگال نقایص و دام‌های خطرناک نجات می‌یابد، به مقام‌های آگاهی و دانایی، استقامت و پایداری، فضیلت و فداکاری، حق‌شناسی و سپاسگزاری، عدالت و انسان‌مداری و رشد و تعالی انسانی دست خواهد یافت و به جای ناتوانی‌ها و زبونی‌ها و لغزش‌ها، در مقام حفظ کیان انسانی، به بیان پیامبر اسلام (ص) «انسان مؤمن در راه دین داری خویش، از گروه‌های استوار، مقاوم‌تر و استوارتر می‌گردد»^۷. و به تعبیر قرآن کریم، گاهی یک انسان،

۱. خلق هُلُوعاً معارج / ۱۹.

۲. ان الانسان لریة لکنود. حج / ۶۶، لریة لکنود. عادیات / ۶.

۳. ظلوماً جهولاً. احزاب / ۷۲.

۴. هو خصیم مبین. یس / ۷۷.

۵. خلقی ضعیفاً. نساء / ۲۸.

۶. تین / ۲.

۷. المؤمن اشد فی دینه من الجبال الراسیة. سفینه البحار، ج ۱، ص ۱۰۰.

هم چون حضرت ابراهیم خلیل (ع)؛ «یک اَمّت و یک قدرت عظیم» تحوّل آفرین و انسان‌ساز جهانی می‌شود.^۱ ولی، برای رسیدن به این «مقام عظیم» انسان باید از گردنه‌های «کدح»^۲ و «کبد»^۳ یعنی تلاش پیگیر همراه با رنج و مشقّت و سختی‌های فراوان، با دانایی و شکیبایی و آگاهانه عبور کند، تا به تقرب و ملاقات آفریدگار هستی نایل آید.

اری، تلاشی را که انسان برای رشد و تکامل خویش دنبال می‌کند، عبادت می‌نامیم و بدین‌وسيله «می‌توان موسی کلیم‌الله شد» و بدین جهت در ۳۸ جای قرآن، با واژه‌های اَعْبُدُوا؛ وَاَعْبُدْ؛ وَاَعْبُدُونِ، انسان به عبادت و اطاعت خدا، دعوت و مأمور گردیده است.

زیست‌شناس معروف فرانسوی «دکتر الکسیس کارل» می‌نویسد: «بسیار ضروری است؛ که نیروهای معنوی را که به مراتب بیش از نیروی دماغی، در تقویت و تکامل شخصیت و فطرت مؤثر است، دوباره احیا کنیم و رونق بخشیم».^۴

زیرا عبادت، غیر از این‌که نیروهای معنوی و درونی انسان را رشد می‌دهد و تکامل می‌بخشد و به پاداش اخروی هم می‌رساند، زندگی مادی و دنیایی را نیز پاک و شایسته می‌سازد.

قرآن کریم هم فرموده است: «هر مرد و زنی از روی ایمان، عمل و رفتار صالح و شایسته انجام دهد، به او زندگی پاک و باصفای می‌دهیم و بهترین پاداش اخروی نیز نصیب آنان خواهد بود».^۵

۱. إن ابراهیم کان امة... نحل / ۱۲۰.

۲. اِنَّكَ كَادِحٌ اِلَى رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِیْهِ. انشقاق / ۵.

۳. لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فِیْ كَبَدٍ. البلد / ۴.

۴. نیایش؛ ص ۵۵.

۵. نحل / ۹۷.

عبادت مثبت و منفی

تمام افراد را در مورد مسئله سرنوشت عبادت: به دو گروه مثبت و منفی می‌توان تقسیم نمود، درباره گروه مثبت، در متن کتاب زیاد سخن به میان آمده، اما گروه منفی افرادی هستند که به بیان قرآن کریم؛ به طغیان و سرکشی دامن می‌زنند^۱ و از عبادت خدای متعال قادر، علیم؛ رحمان و جبار سرباز می‌زنند، و طوق اسارت و عبادت بت‌ها و صنم‌ها و گیاهان و حیوانات و طاغوت‌ها و ستمگران و جباران را به گردن می‌گذارند و آن‌ها را معبود و محبوب و مسجود و قبله‌گاه خویش قرار می‌دهند، با توجه به این‌که می‌دانند از وجود چنین معبودها و خدایانی، جز انجماد و انحراف و استعمار و استثمار، محصول دیگری نخواهند داشت!

آری؛ درباره این‌گونه اطاعت‌ها و دنباله‌روی‌ها، و گوش به فرمان‌ها، حضرت امام صادق (ع) فرموده است: **مَنْ أَطَاعَ جَبَّارًا فَقَدْ عَبَدَهُ**^۲. هر کس اطاعت و پیروی جبار و ستمگری را برگزیند، به عبادت او پرداخته است و عبادت هم، چون شامل ابعاد مختلف فکری، عقیده‌ای و عملی انسان می‌گردد، اگر انسان از مسیر راستین خود به انحراف و انحطاط گراید، افراد، توده‌ها و بالآخره امت و جامعه انسانیت از سرچشمه‌های لجن‌آلود و مسموم مشروب شده، و هیکان به روزگار تلخ و نکبت‌باری مبتلا خواهند گشت!

بدین جهت، خدای متعال پیامبران گرامی، به خصوص پیغمبر خاتم را برای نجات و آزادی از اسارت بت‌ها و معبودهای پوچ و منحط و برای دعوت به عبادت مثبت خویش مبعوث گردانیده است.

حضرت امیرالمؤمنین (ع) می‌فرماید: «خداوند، محمد (ص) را

۱. إن الإنسان ليطغى... علی، ۶۰.

۲. تفسیر نور الثقلین، ج ۵: ص ۴۸۱.

براساس حق و راستی برانگیخت، تا به وسیله قرآن، که احکام آن درخشان و استوار است، بندگان را از وادی جهل و نادانی، به جهان علم و آگاهی برساند و آنان را از عبادت بت‌ها نجات داده، به عبادت و اطاعت خویش وادارد و از اطاعت شیطان و عوامل گمراه کننده، به انقیاد و پیروی خود برساند.^۱

باری، عبادت نردبان ترقی و سعادت است، و مؤمن با ادای آن، عروج می‌کند و علو اعتلاء می‌گیرد، و به مقام ذکر و تقرب الهی می‌رسد، و صفات و اخلاق خدایی پیدا می‌کند؛ و صرف نظر از این‌که با انجام وظایفی چون نماز، روزه، حج و دعا، در برابر خالق دست نیاز و ستایش برمی‌آورد؛ با پرداخت خمس، زکات و انفاق و احسان و اطعام، دست دیگر خویش را، کریمانه و عطوفانه به روی خلق و طبقات محروم جامعه می‌گشاید.

دانی که خدا، چرا تو را داده دو دست؟

من معتقدم، که اندر آن سری هست

یک دست، به کار خویشن پردازی

با دست دیگر، ز بی‌کمان‌گیری دست^۲

کتاب، چگونه عبادت کنیم؟ را که در برابر خویش دارید، سال‌ها پیش تحت عنوان «عبادت در اسلام» منتشر شده بود، اکنون با ویرایش جدید، اصلاحات فراوان، افزودن سه فصل و بازنویسی، در اختیار شما قرار می‌گیرد.

لازم به یادآوری است که در پایان کتاب، سه فصل: تقوا و پرهیزگاری، توکل بر خدا و شعر و شاعری در اسلام آمده، که با توجه به دایره وسیعی

۱. دکتر صبحی صالح، نهج البلاغه، خ ۱۴۷، ص ۲۰۴.

۲. چکیده اندیشه‌ها، ج ۱، ص ۱۳۳.

که از «عبادت» مطرح گردیده؛ آن فصول نیز به نوعی تحت این عنوان قرار گرفته‌اند.

امید است با مطالعه دقیق این کتاب، در زمینه عبادت، مطالب تازه، چشم‌انداز وسیع و راه همواری بیابیم و چنین عبادتی، به آگاهی و تعالی فردی و اجتماعی ما بیفزاید.

احمد صادقی اردستانی

۱۳۹۰/۳/۱۲

۱۵ شعبان ۱۴۳۲